

Nepředmětnost a subjekt

Necháme-li zcela stranou historii několika posunů a změn ve významu slova „subiectum“ (ovšemž počínajíc už řeckým slovem HYPOKEIMENON), platí, že po Leibnizovi a Kantovi, zejména však po německých romanticích je nějaké pochopení ne-předmětnosti naprosto nepostradatelným předpokladem náležitého pojetí „subjektu“: subjekt je něčím skutečným, co nemůže být legitimně pochopeno jako objekt, jak před-mět. Zároveň je náležité pochopení ne-předmětné povahy subjektu nezbytně provázeno jistou relativizací veškeré předmětnosti, proto předmětem se může nějaké skutečnost stát pouze pro nějaký subjekt. To znamená, že žádná skutečnost není, nemůže být sama o sobě předmětná; jak je vidět, vede náležitě domyšlené pojetí subjektu k jisté závažné proměně v chápání samé skutečnosti. To, co je možno v přístupu nějakého subjektu vidět, slyšet, nahmatat, k čemu je zkrátka možno zvnějšku přistoupit, je jenom jedna, totiž vnější stránka skutečnosti, ale není to skutečnost celá, úplná, ba dokonce to – jak ostatně přece víme – ani celá předmětné stránka, nýbrž jen něco z ní, jedna strana, jedno místo, jeden zvuk atd. Ovšem předmětnost je klamavá – nedává příliš zřetelně najevo, která její část nebo složka náleží ke které jiné, ke které jiné části se úzce vztahuje – protože už ten vztah uniká, není jen předmětný, je možno jej rozpoznat jen na základě zkušeností minulých a na základě odhadu nejbližších a někdy i vzdálenějších změn. Už změny samy se, přísně vzato, vymykají pouhé předmětnosti, vždycky v nich k něčemu aktuálnímu náleží něco, co tu už není a také co tu ještě není, co teprve přichází, co ještě má přijít. A také vztahy mezi různými změnami musí být dešifrovány a vyhodnoceny, některé změny jsou si bližší a jsou vzdálenější jiným. Zase tu má velkou důležitost, které změny jsou přitaženy k sobě, sjednoceny v jednu událost – a co je středem, centrem takové sjednocené události. Pak dokonce mluvíme – s trochou nepřesnosti – o takové události jako o „subjektu“, neboť událost, která je v průběhu svého událostného dění s to se zčásti vrátit k sobě, vztáhnout se k sobě, navazovat na to, co z ní už minulo, a pracovat na uskutečnění toho, co jí k celkovému sebevýkonu ještě zbývá, se stává subjektem, ustavuje se jako subjekt.

(Písek, 050330-2.)